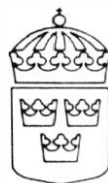

Motion till riksdagen

1988/89:U560

Carl Bildt m. fl. (m)
Sverige och EG

Mot.
1988/89
U560

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	Inledning	2
2	Sverige och den västeuropeiska integrationen	3
3	Drömmen om ett enat Europa	4
3.1	Aldrig mera krig	4
3.2	Fred, frihet och välstånd	5
3.3	En gränslös värld	5
3.4	Projekt 1992 – för ett bättre samhälle	7
3.5	Ett Europa öppet mot världen	9
4	Sverige och det nya Europa	10
4.1	Om Sverige hamnar utanför	10
4.2	Svenskarställs utanför	12
4.3	Utebliven konkurrens – förlorade vinster	13
4.4	Dyrare varor – lägre tillväxt	13
4.5	Att bestämma vår egen framtid	14
4.6	Plocka russin ur kakan?	14
5	EG-politikens mål och medel	14
5.1	Gapet ökar	15
5.2	Skapa förtroende för EG-politiken	15
5.3	Främja Europatanken	16
5.4	Vårt långsiktiga förhållande till EG	17
6	Praktiskt europeiskt samarbete	19
6.1	Öppna gränser för medborgare	19
6.2	Öppna gränser för varor	20
6.3	Öppna gränser för kapitalflöden	21
6.4	Öppna gränser för företag	22
6.5	Anknytning till EMS	23
6.6	Harmonisering av lagar och bestämmelser	24
6.7	Miljö	25
6.8	Den sociala dimensionen	26
6.9	Offentlig upphandling	27
6.10	Tekniskt och vetenskapligt samarbete	27
6.11	Utbildningssamarbete	29
6.12	Jordbrukspolitik	30
6.13	Samarbete och avreglering inom transportsektorn	31
6.14	Samordning på radio- och TV-området	32
7	Hemställen	32

1 Inledning

Redan mindre än ett år efter det att riksdagen lade fast den svenska EG-politiken står det klart att denna i sin nuvarande utformning håller på att hamna i en återvändsgränd. Med obetydliga undantag pågår i dag inga direkta förhandlingar mellan Sverige och EG.

Från olika EG-organ har med stor tydlighet gjorts klart, att skillnaden mellan medlemmar och icke-medlemmar kommer att upprätthållas. Det har också klargjorts, att man inte kommer att acceptera den av bl a Sverige eftersträvade parallelliteten i utvecklingen av den inre marknaden och samarbetet mellan EG och EFTA.

Realiteten är därmed, att klyftan mellan EG och EFTA snarare kommer att vidgas än att minska. Därtill skall så läggas effekterna av det faktum att den egna svenska anpassningen med vissa undantag hitintills inte kommit längre än till diskussions- och utredningsstadiet.

Gapet mellan Sveriges och EG:s utveckling ökar därmed. Det är dels ett resultat av EG:s politik och dels ett resultat av svensk senfärdighet.

Olika företrädare för EG har markerat, att EG under den närmaste tiden avser att ge en fördjupning av samarbetet mellan dagens tolv medlemsländer prioritet framför en utvidgning av EG från dagens tolv medlemsländer.

Frihandelsavtalet från 1972 är i grunden otillräckligt som bas för Sveriges framtida deltagande i det västeuropeiska integrationsarbetet. Det är nu nödvändigt att Sverige aktivt söker en ny formell ram för vårt deltagande i EG-samarbetet under de närmaste åren.

Moderata samlingspartiet förordar därför att en strategi av stegvis anslutning prövas. Denna skall utnyttja de möjligheter som öppningar från EG:s sida vid olika tillfällen erbjuder.

Slutmålet för denna politik är, att svenska medborgare och företag i framtiden skall ha samma rättigheter, möjligheter och skyldigheter som medborgare och företag i Västeuropa i övrigt. Detta är det mål för Sveriges långsiktiga EG-politik som beslutades av riksdagen 1988.

Som ett led i denna strategi av stegvis anslutning bör Sverige nu begära förhandling om svenskt deltagande i EG:s tullunion. Därmed skulle en fastare bas för svensk medverkan i betydelsefulla delar av arbetet med det gränslösa Europa skapas samtidigt som en diskussion om de betydelsefulla institutionella frågor som måste aktualiseras i ett längre perspektiv initieras.

Som ett led i denna strategi bör Sverige dessutom begära förhandling om anknötning till det europeiska valutasystemet EMS. Därmed skulle Sverige tydligt markera sin strävan efter ett fast och nära samarbete på den ekonomiska och monetära politikens område och visa, att våra Europapolitiska ambitioner sträcker sig väsentligt längre än den inre marknaden.

Som ett led i denna strategi bör Sverige dessutom fortsätta sina ansträngningar att bl a genom formella förhandlingar vinna deltagande i samarbetet när det gäller studentutbyte, medborgares rörlighet över gränserna, finansiella tjänster, offentlig upphandling och olika delar av EG-samarbetets sociala dimension.

Förhandlingar om deltagande i tullunionen och EMS kan föras antingen av Sverige ensamt eller av Sverige i samverkan med delar av eller hela

EFTA-kretsen. Det säger sig självt, att det vore en fördel om en tullunion kunde omfatta hela det nuvarande EG- och EFTA-området.

Fullt deltagande i tullunionen och EMS bör vara viktiga etappmål för svensk EG-politik under åren fram mot 1992.

Tullunion och EMS-anknytning möjliggör dock inte för Sverige att nå de mål som satts upp för Europa-politiken. Viktiga områden berörs inte direkt av en svensk anslutning till tullunionen och EMS. Det är av stor vikt, att förhandlingar om den kvalitativa förändring av Sveriges deltagande i det västeuropeiska integrationsarbetet som en tullunion innebär inte leder till att arbetet i övrigt stannar upp.

Parallellt med förhandlingar om deltagande i tullunionen och EMS måste strävan fortsätta att fördjupa vårt deltagande i den västeuropeiska integrationen på andra områden. De begränsningar Sverige då i olika avseenden kommer att stöta på måste leda till överväganden om framtida förslag om förändrade ramar för vårt deltagande i det västeuropeiska integrationsarbetet i dess helhet.

En strategi av stegvis anslutning sträcker sig över en serie av år. Den möjliggör noggrann prövning av varje steg. Den utnyttjar de möjligheter som utvecklingen av EG-samarbetet erbjuder. Den innebär att etappmål kan sättas upp utan att slutmålet förloras ur sikte. Den skapar en bas för kommande ställningstaganden till hur målet för Sveriges Europa-politik i dess helhet skall kunna nås.

2 Sverige och den västeuropeiska integrationen

Att ge Sverige en fast plats i det framväxande gränslösa Europa är en av de viktigaste uppgifter som regering och riksdag och hela det svenska samhället står inför under de närmaste åren.

Hösten 1985 fattade den Europeiska Gemenskapens stats- och regeringschefer beslut om att avveckla alla återstående hinder för en fullständigt fri inre marknad och att fördjupa sitt samarbete. Fram t.o.m. 1992 skall EG omvandlas till ett enda gränslöst Europa omfattande 320 miljoner människor.

EG är kärnan i det europeiska enhetsverket. Det finns inget annat alternativ. EFTA utgör i praktiken en kontaktorganisation mot EG och är en övergångslösning. När EFTA bildades omfattade organisationen över 100 miljoner invånare. Idag finns bara 32 miljoner kvar. Mer än 70 miljoner har blivit EG-medborgare. Det påtvingade samarbete som finns i Östeuropa begränsas av det socialistiska systemets tvångströja och av att det saknar folklig förankring.

Med det gränslösa Europa syftar EG till att skapa ett bättre samhälle för européerna. Ett effektivare näringsliv skapar förutsättningar för högre välstånd och flera arbeten. Ett utvecklat forskningssamarbete skall bidra till att skapa ett näringsliv för framtiden. Fattiga regioner skall få hjälp att utvecklas. Det sociala skyddsnätet skall förbättras. Den europeiska mångfalden och kulturen skall nå ut till alla delar av Europa.

Förutsättningarna för Sveriges EG- och Europapolitik har förändrats i och med att EG har inlett sitt utvecklingsarbete. Fördjupas inte vårt deltagande i

den västeuropeiska integrationen i minst samma takt som EG-samarbetet utvecklas, uppstår nya hinder. Ställs Sverige och svenskarna vid sidan av den ökade frihet och mångfald som den fördjupade integrationen inom EG kommer att medföra, äventyras svensk samhälls- och välfärdsutveckling.

Valet för Sverige står mellan att åstadkomma ett så fullvärdigt deltagande i det västeuropeiska integrationsarbetet som möjligt eller att acceptera en framtid som stagnerande andra- eller tredjerangsnation.

Moderata samlingspartiet är Europatankens främsta företrädare i Sverige. Det är självklart för oss, att Sverige inte kan isolera sig från Europa och den Europeiska Gemenskapen. Takten i och formerna för vår anslutning till detta nya Europa kan och bör diskuteras. För oss moderater är dock slutmålet klart: vi skall tillhöra det gränslösa Europa.

Samarbete med andra innebär en vilja till öppenhet och mångfald. Deltagande i en större europeisk gemenskap är för Sverige naturligt eftersom vi har vårt kulturella, historiska och sociala arv gemensamt med övriga Europa.

Det europeiska samarbetet är det naturliga första steget i riktning mot en alltmer internationaliserad värld. Ett utökat samarbete med de demokratiska länderna i andra delar av världen är en logisk fortsättning.

3 Drömmen om ett enat Europa

Tanken på en förening av Europas stater är mycket gammal. Den har sitt ursprung i det romerska imperiet. Under hundratals år fanns tanken på att återuppliva romarriket kvar. I nyare tid har olika ledare sökt ena Europa under sin egen ledning. Försöken att med våld ena Europas folk har dock blivit kortvariga.

Däremot har den fredliga föreningen av Europas folk visat sig hållfastare. Kristendomen svarade tidigt för en andlig gemenskap i hela Europa. Universitetsväsendet har vuxit fram som en yttring av tankens frihet över de europeiska gränserna. Handeln har knutit Europas länder och folk närmare varandra. Folkgrupper från andra länder har spelat en stor roll i de flesta av Europas stater, också i Sverige.

3.1 Aldrig mera krig

Det är i vår egen tid som tankarna på ett djupare samarbete mellan de europeiska länderna har tagit fastare form. Det avgörande har varit de förödande världskrigen, som båda startat som europeiska konflikter, i första hand mellan "arvfienderna" Frankrike och Tyskland.

En paneuropeisk rörelse uppstod efter första världskriget. Den fick starkt stöd av flera av tidens ledande politiker.

Alla tankar på europeisk enighet dog emellertid då aggressiva diktaturer grep makten i flera av Europas länder.

Detta ledde till det andra världskriget, som blev långt mer förödande än det första, vilket ledde till att Europatanken återkom med förnyad styrka efter krigsslutet. 1946 talade Winston Churchill i Zürich, om behovet av att skapa "något slags Europas Förenade Stater". Året därpå uppstod en bred Europarörelse som 1948 tog initiativ till en europeisk konferens i Haag. Vid

konferensen fattades beslut om bildandet av Europarådet.

Initiativtagarna hade visionen av Europarådet som ett Europas parlament, med vidsträckta befogenheter. En del av medlemsländerna, däribland Sverige, motsatte sig emellertid detta och förespråkade istället samarbete på vissa utvalda områden.

Vissa befogenheter har tillkommit inom ramen för Europarådet, framför allt genom den europeiska konventionen för de mänskliga rättigheterna. Enligt konventionen har både deltagarländerna och deras invånare rätt att klaga över brott mot konventionen hos en särskilt inrättad domstol. Vissa länder, däribland Sverige, har förbundit sig att följa domstolens utslag.

3.2 Fred, frihet och välstånd

Ett antal europeiska stater ansåg att det krävdes ett djupare samarbete än vad som förekom i Europarådet. Den franske utrikesministern Robert Schumann föreslog 1950 att den strategiskt viktiga kol- och stålindustrin i Frankrike och Tyskland skulle ställas under gemensam överhöghet. Förslaget hade två syften: dels skulle upprustning försvåras och dels skulle det institutionaliserade samarbetet mellan Frankrike och Tyskland leda till att "arvfiendskapen" upphörde.

Förslaget fick stöd av den nya Förbundsrepubliken Tyskland, liksom av Italien och Beneluxländerna och i april 1951 bildades kol- och stålgemenskapen, CECA.

Sedan försöken att bilda ett frihandelsområde i hela Västeuropa gått om intet i mitten av 1950-talet, bildade de sex CECA-länderna 1957 den Europeiska Ekonomiska Gemenskapen (EEC, sedermera EG). EG fick en rad gemensamma organ, med beslutskompetens i de frågor som regleras i Romfördraget, EG:s grunddokument.

Främjandet av freden var det första målet för det enade Europa. Lika viktigt blev att slå vakt om den politiska friheten. De överstatliga organ som byggdes upp grundades på den politiska demokratin. När senare Grekland, Spanien och Portugal blivit medlemmar i EG, har de efter många år av diktatur sett medlemskapet som en bekräftelse på sin demokratiska status.

Det tredje målet blev att främja välståndet i Europa. Den ekonomiska utvecklingen skulle leda till utrotandet av fattigdom och nöd. För att åstadkomma detta, skulle alla hinder för en fri handel slopas och gränserna öppnas för människor, företag, tjänster och kapital. De välståndsskapande krafterna skulle släppas fria.

EG och det västeuropeiska integrationsarbetet är historiskt unikt. Det handlar om en förening av folken och inte bara ett samarbete mellan regeringar. De grundläggande målen, att bevara fred och frihet, har uppfyllts i så hög grad att de idag nästan har glömts bort. När det gäller fullbordandet av den helt fria marknaden återstår en del att göra. Det är detta som "projekt 1992" handlar om.

3.3 En gränslös värld

Vi lever i en värld där gränserna får allt mindre betydelse. Företagen har för länge sedan lämnat nationalstaten och blivit multinationella. Problem, som

miljöförstöring, ekonomisk lågkonjunktur och energikriser, känner inga gränser. Då problemen inte gör halt vid gränserna, kan inte heller lösningarna göra det.

Internationella problem kan bara lösas i samverkan. Västeuropa har en unik möjlighet att lösa problem i sin del av världen. Alla de västeuropeiska staterna är demokratier och fria marknadsekonomier. Ett internationellt samarbete på demokratins grund är möjlig i vår del av världen, en samordning av ekonomierna likaså.

EG är motorn i det alleuropeiska integrationsarbetet. Inom EG finns redan en rad av de institutioner som behövs för att fullborda det europeiska enhetsverket.

Många anser att ett ökat överstatligt beslutsfattande kommer att leda till minskad nationell suveränitet för Sverige. "Om vi närmar oss EG, försvinner vår rätt att besluta över oss själva", är ett vanligt argument från motståndare till den västeuropeiska integrationen.

I realiteten är det emellertid en illusion att tro att Sverige skulle kunna leva i totalt oberoende av omvärlden, såvida man inte medvetet väljer den fulla isoleringen. Nationalstaten har blivit för liten. Världen har kommit närmare. Sverige har tagit konsekvenserna av detta genom att träda in i ett institutionaliserat samarbete på en rad områden.

Detta har lett till ett finmaskigt nät av förpliktelser inom olika områden. Sveriges riksdag kan därför inte stifta vilka lagar som helst. Den rätten begränsas t.ex. av den europeiska konventionen för mänskliga rättigheter, som har till syfte att förhindra de deltagande länderna att stifta lagar och tillämpa lagar som står i strid med grundläggande mänskliga rättigheter.

Sveriges deltagande i Nordiska Rådet har bl.a. medfört en nordisk passunion och en gemensam arbetsmarknad. Lagstiftning har harmoniserats på många områden. EFTA-samarbetet har främst medfört tullfrihet för industrivaror inom hela Västeuropa.

GATT-bestämmelserna ålägger oss betydande restriktioner vad gäller utrikeshandel. Vi kan inte ensidigt införa tullar, kvoter eller andra handels hinder. Statlig upphandling får inte diskriminera utländska tillverkare, utom i särskilda fall.

OECD – de västliga marknadsekonomiernas samarbetsorganisation – ålägger oss också restriktioner. Kapitalliberalisering och regler för krediter till u-länder är exempel på detta. Internationella energiprogrammet – allmänt kallat oljeklubben – är de västliga ländernas energiorgan. Det innehåller förpliktelser rörande bl.a. beredskapslagring av olja och en beredskapsorganisation för krislägen. Syftet är att länderna skall hjälpa varandra i krislägen.

FN och dess olika organ ålägger oss omfattande åtaganden på det internationella planet. Bojkottaktioner kan t.ex. beslutas av säkerhetsrådet.

Allt internationellt samarbete innebär att man överlåter en del av det egna beslutsfattandet till gemensamma institutioner. Man gör det därför att man uppnår fördelar som mer än väl uppväger den minskade möjligheten att fatta beslut helt på egen hand.

Samarbetet med EG är ett exempel på detta. Genom att delta i samarbetet

överlåter vi vissa beslut till EG. Detta för emellertid med sig att svenska medborgare, institutioner och företag får en större frihet att röra sig över gränserna i Europa. Deras självbestämmanderätt ökar genom samarbetet.

Statens viktigaste uppgift är att slå vakt om sina medborgares fri- och rättigheter. Svenskarnas fri- och rättigheter ökar om Sverige deltar i det västeuropeiska samarbetet. Därigenom garanteras svenska medborgare rätt till fri bosättning i hela Västeuropa och ökad valfrihet som konsument, yrkesutövare eller studenter.

Genom att delta i det västeuropeiska samarbetet kan Sverige som nation också vinna inflytande över de frågor som i realiteten inte kan beslutas på det nationella planet. Exempel på detta är de internationella miljöfrågorna och den ekonomiska utvecklingen.

Ytterst handlar det om Sveriges ställning som europeisk nation. Ställer vi oss vid sidan av det västeuropeiska samarbetet kommer vi inte heller att kunna påverka. Samtidigt är det mer än sannolikt att EG:s beslut kommer att påverka oss. Vår roll i Europa måste vara jämbördig med de andra europeiska staternas. Vi kan aldrig acceptera en situation där andra styr och ställer över oss.

3.4 Projekt 1992 – för ett bättre samhälle

I början av 1980-talet stod det klart att EG inte hade nått målet att skapa en helt fri marknad. Detta problem kom alltmer i blickpunkten och på hösten 1985 fattade EG beslut om ett borttagande av alla hinder för den fria rörligheten för människor, företag, kapital och tjänster.

Syftet med detta arbete, som skall vara slutfört vid utgången av 1992, är att skapa ett bättre samhälle för medborgarna. För att understryka detta har EG också inlett ett arbete för att skapa "medborgarnas Europa". Detta omfattar borttagande av passkontroller mellan EG-staterna och ett slutligt avskaffande av alla hinder för människors möjligheter att själva välja var de vill bo och arbeta.

EG har fattat beslut om särskilda program när det gäller studentutbyte (ERASMUS) och allmänt ungdomsutbyte (YES). Människor i EG-länderna skall känna att integrationsarbetet är till för deras skull – att de är Europa-medborgare.

I och med de direkta valen till Europaparlamentet får EG:s invånare en möjlighet att direkt påverka EG:s framtida utveckling. Europaparlamentet är den första och hittills enda folkvalda internationella institutionen. Parlamentet framstår alltmer som Europas ledande politiska diskussionsforum. Det är i Europaparlamentet som Europas framtid diskuteras.

På forskningsområdet skall EG, genom en rad samarbetsprogram, verka för att Europa inte skall hamna på efterkälken i förhållande till konkurrenter som USA, Japan och övriga Sydostasien. Ett särskilt program, COMETT, syftar till att stimulera samarbetet mellan universiteten och industrin.

De största effekterna får emellertid borttagandet av hindren för den fria rörligheten. Det omfattande arbetet enligt EG:s vitbok innebär:

- Avveckling av alla gränskontroller mellan EG-länderna, både vad gäller person- och varutrafiken.

- Avveckling av tekniska handelshinder.
- Avveckling av nationell diskriminering när det gäller offentlig upphandling.
- Förverkligandet av fri etableringsrätt för tjänsteföretag, exempelvis banker och försäkringsbolag.
- Upphävande av alla valutarestriktioner senast 1990 och skapande av en gemensam kreditmarknad.
- Underlättande av företagssamarbete över gränserna, genom nya bolagsformer.
- Harmonisering av indirekta skatter, framförallt momsens, så att gränskontrollerna kan avskaffas.

Samtidigt som vitbokens förslag presenterades gavs en utredningsgrupp, under ledning av den italienske ekonomen Paolo Cecchini, i uppdrag att utreda kostnaderna för Gemenskapen, d.v.s. för medborgarna, genom att den fria rörligheten inte existerar. Denna kostnad är lika med den vinst som kommer att uppstå när den inre marknaden är förverkligad.

Cecchini-rapporten, som presenterades våren 1988, pekade på enorma potentiella vinster av en genomförd inre marknad. Bruttonationalprodukten skulle redan på kort sikt kunna öka med 4,5% inom hela EG, enbart som ett resultat av förverkligandet av den inre marknaden. Till detta kommer den tillväxt som beror på andra faktorer.

Den högre ekonomiska aktiviteten skulle redan i det korta perspektivet kunna leda till att närmare 2 miljoner arbetslösa fick jobb. De långsiktiga effekterna är ännu mer gynnsamma. Den ökade konkurrensen mellan de europeiska företagen skulle sänka den allmänna prisnivån med ca 6%, jämfört med om den inre marknaden inte skulle genomföras.

De totala årliga vinsterna, på kort och meddellång sikt, av genomförandet av den inre marknaden, beräknas i Cecchini-rapporten till häpnadsväckande 1 400 miljarder kronor! Effekterna slutar emellertid inte där. Genom att man får en kraftig dämpning av prisutvecklingen och billigare krediter på grund av ökad konkurrens mellan bankerna, kommer nämligen grunden att läggas för en ekonomisk tillväxt med låg inflation under många år framöver.

Mycket av EG:s arbete är för närvarande inriktat på den fortsatta ekonomiska integrationen. Till grund för arbetet ligger övertygelsen att ett enat Europa leder till ett bättre samhälle för medborgarna. Gränserna mellan Västeuropas stater har inget värde för enskilda människor. De är bara hinder.

Nedrivandet av gränser och hinder är nödvändiga, men inte tillräckliga, förutsättningar för att skapa det nya Europa. Samarbetet har också en social dimension. Den inre marknaden kommer att leda till en kraftig strukturomvandling, som övergångsvis kan medföra problem. Den sociala dimensionen rör problem som hänger samman med hur utslagning av ineffektiv industri skall kunna mötas.

Den sociala dimensionen handlar också om att successivt förbättra människornas levnads- och arbetsvillkor. I syfte att förstärka detta arbete har fr.o.m. i år en särskild EG-kommissionär ansvar för miljö- och arbetsmiljöfrågor.

I EG:s enhetsakt förs detta arbete vidare. Man syftar till en harmonisering

av lagstiftningen beträffande arbetsmiljön. Harmoniseringen syftar till att skapa en gemensam minimistandard på så hög nivå som möjligt. Denna standard skall sedan successivt höjas. Inget land hindras dock att hålla en högre nivå än den gemensamma.

EG arbetar också vidare med det som kallas den sociala dialogen, d.v.s. det samråd mellan arbetsmarknadens parter som pågått i några år i EG-kommissionens regi. Syftet med dialogen är att parterna skall komma fram till gemensamma ståndpunkter och, om möjligt, avtalsmässiga uppgörelser. Längst har man hittills nått i frågor som utbildning.

Mångfald inom kultur- och samhällsliv är något av Europas adelsmärke. Många tror att den mångfalden skulle hotas av en långtgående ekonomisk integration. Så är emellertid inte fallet. Tvärtom leder minskade hinder vid gränserna till att mångfalden kan föras ut till alla delar av Europa.

3.5 Ett Europa öppet mot världen

Utvecklingen efter andra världskriget ledde till att Europa delades upp i ett demokratiskt Västeuropa och ett odemokratiskt Östeuropa under Sovjets herravälde. Drömmen om ett enat Europa blir inte verklighet förrän också Östeuropa i frihet kan delta i samarbetet.

En stor del av Europas kulturarv finns i det gamla Centraleuropa, i länder som Polen, Ungern och Tjeckoslovakien. Europa kan inte tillgodogöra sig hela sin kulturella mångfald, så länge som gränsen mellan Öst- och Västeuropa består.

Den internationella utvecklingen inger för närvarande förhoppningar om en framtida förändring. Den politiska frihetens vindar har, låt vara försiktigt, börjat blåsa i delar av Östeuropa. Några av de starkaste förespråkarna för frihetens idéer - och för ett enat Europa - finns idag på andra sidan en långsamt sönderrostande järnridå.

Det västeuropeiska samarbetet kan bli en bro över till det andra Europa. De samarbetsavtal som på senare tid slutits mellan EG och en rad av de östeuropeiska länderna visar att så är fallet.

För det neutrala Sverige kan ett deltagande i integrationen därför te sig än mer naturligt. Det är inom ramen för ett alleuropeiskt samarbete som utvecklingen kommer att drivas framåt.

På samma sätt är den globala frihandeln den kanske viktigaste faktorn för att utjämna motsättningar mellan folk med skilda ekonomiska system och mellan rika och fattiga länder. Frihandeln blir på det sättet ett av de mest kraftfulla medlen för att bygga en värld i fred.

Sverige har oreserverat anslutit sig till frihandelstanken. Detta ställer krav på att den svenska regeringen i alla sammanhang uppträder så att vår trovärdighet som frihandelsnation inte kan ifrågasättas. Svensk inrikespolitik måste i många hänseenden anpassas till åtagandena enligt GATT-avtalet. Långsiktigt kommer Sverige att behöva öppna gränser för såväl tjänste- som jordbrukssektorn.

4 Sverige och det nya Europa

Sveriges förhållande till Europa har äntligen fått den uppmärksamhet som frågans dignitet förtjänar. Under många år existerade överhuvudtaget ingen svensk Europapolitik värd namnet. Erfarenheten har visat att när Europafrågan överhuvudtaget har diskuterats har det skett som en reaktion på utvecklingen inom EG. Så är fallet även nu.

Regeringen och de borgerliga partierna enades vid fjolårets riksdagsbehandling om att Sverige bör bredda och fördjupa samarbetet med EG så långt detta är förenligt med den svenska neutralitetspolitiken. I riksdagsbeslutet utesluts inte något område från det framtida samarbetet. Detta är en förändring jämfört med tidigare förhandlingsframstötter gentemot EG. Däremot konstateras att ett medlemskap i EG inte är ett mål för de diskussioner som nu förestår.

Det heter i riksdagsbeslutet att

vad som nu förestår är en översyn av våra kontakter på olika sakområden för att om möjligt uppnå att integrationsarbetet inom EG, som nu accelereras, leder till samma fördelar och åtaganden för medborgare, institutioner och företag i Sverige, som det gör i EG:s medlemsländer. Liksom syftet hittills varit att minska handelshindren i Europa, måste syftet nu vara att avskaffa hindren för människors, tjänsters och kapitalströmmars rörlighet.

Den avgörande frågan inför den fortsatta diskussionen är huruvida det är möjligt för Sverige att uppnå de uppsatta målen, utan att göra åtaganden utöver dem som redan beslutats.

En del tecken tyder på att man inom EG kommer att sträva efter att förbehålla medlemsstaterna vissa avgörande fördelar i förhållande till utanförstående och att det kan komma att bli svårt för Sverige att påverka utformningen av EG:s regler.

4.1 Om Sverige hamnar utanför

Effekterna av att Sverige skulle ställas vid sidan av den interna marknaden kan knappast överskattas. På en lång rad områden skulle svenska medborgare hamna i ett sämre läge. Sverige är ett extremt omvärldsberoende land med 8,5 miljoner invånare. Vi behöver EG. Vi kan därför inte nöja oss med förhoppningen att de 320 miljonerna invånare i EG-staterna kommer att uppleva ett lika starkt behov av oss.

De ekonomiska effekterna är de mest uppenbara. Hamnar Sverige vid sidan av den inre marknaden kommer det att slå direkt mot vår välfärd. Enligt Cecchini-rapporten är en av de positiva effekterna av genomförandet av den inre marknaden, att EG:s totala bytesbalans förbättras betydligt, genom att internhandeln ökar kraftigt. Det innebär i klartext att man tänker sig att importen till EG kommer att minska i betydelse. Detta kan få allvarliga konsekvenser för Sverige. Mer än 52% av den svenska exporten går till EG.

Under 1980-talet har Sverige haft en strukturell försvagning i sitt handelsutbyte, trots att det skett en påtaglig förbättring för hela utrikeshandeln. Detta beror på att det är den råvarubaserade, kapitalintensiva industrin, främst skogsindustrin som har stått för förbättringen. Däremot har inte den

forskningsintensiva, högteknologiska industrin förmått öka sitt blygsamma exportöverskott. Det har tvärtom sjunkit.

Det är vårt allt ogynnsammare handelsutbyte med Västtyskland, USA och Japan som ligger bakom den ofördelaktiga utvecklingen av högteknologiexporten. Slutsatsen är att den svenska högteknologiska industrin inte tål en försvagning gentemot Västtyskland och övriga EG-länder.

När det gäller hushållskapitalvaror, inklusive bilar, har exportframgångarna varit betydande. Det är dock främst USA-marknaden som burit upp framgångarna under 80-talet. När USA-marknaden nu minskar i betydelse, måste exporttillväxten främst bäras upp av EG.

Skulle Sverige ställas utanför EG:s inre marknad kan konsekvenserna för exporten och handelsbalansen bli svåra. Våra stora företag kan dock i viss mån kringgå svårigheterna genom att i ökad utsträckning lägga produktion, teknisk utveckling och arbetstillfällen ute i Europa.

Detta i sig innebär kanske inte på kort sikt några påtagliga problem med dagens goda sysselsättningsläge. Då glömmer man emellertid de indirekta effekterna. Storföretagen genererar idag pengar i Sverige, dels i form av egna skattebetalningar och dels i sin egenskap av köpare av produkter i de små och medelstora företagen.

En successiv påtvingad utflyttning av de stora företagens verksamhet till EG leder på sikt till en utarmning av svenskt näringsliv. Konsekvenserna blir omfattande för hela samhällsekonomin och inte minst för de mindre och medelstora företagen, som är beroende av ekonomisk tillväxt på hemmamarknaden.

En avmattning av den ekonomiska aktiviteten i Sverige påverkar naturligtvis både nyetableringen och benägenheten att investera och nyanställa i befintliga företag. Idag nyanställer små och medelstora företag långt över 100.000 personer varje år. Det är 75% av det totala antalet nya arbeten i näringslivet.

Omkring 30% av industriföretagen med 20-200 anställda är underleverantörer, d.v.s. företag som säljer minst hälften av sin produktion som insatsvaror i andra företags produktion. Räknar man även med företag som i mindre omfattning sysslar med underleveranser berörs totalt mer än 115 000 anställda.

Om de svenska storföretagen förlägger sin produktion till EG är det risk för att de även förskjuter sina kontakter med underleverantörer dit. Därmed hamnar de svenska underleverantörerna i en ohållbar situation. De skall försöka sälja till storföretag inom EG och samtidigt både där och på den svenska marknaden konkurrera med underleverantörer inom EG, som får ett helt annat kostnads- och konkurrensläge när den inre marknaden fullbordats.

Över 5 000 små och medelstora företag i Sverige har en export till EG som överstiger en miljon kronor om året. På samma sätt som underleverantörerna möter de ett ökat konkurrenstryck såväl inom EG som på hemmamarknaden. Samtidigt har dessa företag begränsade möjligheter att kringgå problemen genom egna etableringar i EG-länderna.

De företag som kan, kommer att överväga att flytta. Redan idag flyttar många småföretag till exempelvis Danmark. Detta är delvis en effekt av

osäkerheten om vårt framtida förhållande till EG.

En accelererad utflyttning – eller nedläggning – av små och medelstora företag skulle få stora negativa effekter på sysselsättningen. Det är ofta de mindre företagen som bär upp sysselsättningen i glesbygd och på mindre orter.

Det är de regioner, som redan idag har det sämsta sysselsättningsläget, som skulle drabbas snabbast och hårdast. Det är Lycksele, Nybro och Hallstahammar som blir förlorarna. Det är EG-frågans regionalpolitiska dimension.

Om storföretagen beslutar sig för att förlägga forsknings- och utvecklingsverksamhet till något EG-land, kommer detta att få direkta konsekvenser för all forskning i Sverige, inte minst för våra högskolor. En annan effekt av att storföretagen flyttar sin ekonomiska tyngdpunkt är att deras stöd till svensk kulturverksamhet skulle minska eller upphöra.

4.2 Svenskar ställs utanför

En väsentlig del av EG:s inre marknad är människornas möjligheter att fritt röra sig mellan de länder som ingår i EG. Redan idag har EG-medborgare stora möjligheter att söka sig till något annat EG-land för att bo, arbeta eller studera. Dessa möjligheter kommer att öka ytterligare. Inom EG kallas denna utveckling för "medborgarnas Europa". Det gränslösa Europa har som huvuduppgift att öka medborgarnas frihet och självbestämmande.

Sverige står idag utanför den gemensamma arbetsmarknaden. Det innebär att svenskar har begränsade möjligheter att ge sig ut på den europeiska arbetsmarknaden. Vi missgynnas jämfört med invånare i EG-länderna. Denna frihetsinskränkning skapar redan idag svårigheter för dem som arbetar i de internationella svenska företagen. I en framtid med betydligt ökad rörlighet och valfrihet på arbetsmarknaden skulle den nackdelen bli än mer uppenbar.

Svenskar skulle inte få tillträde till intressanta arbeten ute i Europa. Effekten kommer att förstärkas av att de svenska storföretagen i ökad utsträckning skulle rekrytera EG-medborgare till tjänster på den inre marknaden. Svenskar skulle missgynnas också i svenska företag.

Svenska studenter kommer att drabbas av motsvarande problem. Inom ramen för ERASMUS-programmet har EG startat ett ambitiöst arbete för att öka studentutbytet. I den första etappen skall 30 000 studenter inom EG årligen ges tillfälle att genomföra en del av sina studier i ett annat EG-land. Sverige står utanför ERASMUS första etapp och riskerar att förbli utanför programmet.

Redan i dagsläget har svenska studenter därmed en mindre valfrihet än sina EG-kamrater. Skillnaderna kommer att öka när ERASMUS-programmet tar fart efter 1992. Då är målsättningen att 10% av alla studenter i EG skall delta.

Detta kan för svenska studenter t.o.m. leda till försämringar, jämfört med dagsläget. De svenska högskolor som idag har visst utbyte med någon EG-högskola riskerar att förlora denna möjlighet eftersom tillgängliga platser kan komma att behöva reserveras för det ökande antalet EG-studenter.

Det är inte bara de enskilda studenterna som skulle förlora på en sådan utveckling, utan hela det svenska samhället. EG-studenter kommer att få del av en värdefull internationell erfarenhet, som inte står öppen för svenska studenter. Svenska studenter skulle därmed komma sämre förberedda till yrkesverksamhet i en alltmer internationaliserad värld.

4.3 Utebliven konkurrens – förlorade vinster

Syftet med EG:s inre marknad är att skapa ett bättre samhälle för medborgarna. Alla hinder för den fria rörligheten skall tas bort, eftersom det kommer att stimulera konkurrens, sänka kostnader och ge medborgarna större valuta för sina pengar.

Om Sverige ställer sig vid sidan av den inre marknaden kommer dessa vinster att utebli för vår del. Svenskar skulle t.ex. inte få någon möjlighet att fritt välja bank eller försäkringsbolag i ett annat land. Därmed skulle de inte heller kunna dra nytta av de positiva effekterna av en ökad konkurrens mellan banker och försäkringsbolag.

Sett ur företagens synvinkel skulle det innebära stora nackdelar att stå utanför den inre marknaden. Tjänsteföretagen skulle få stora svårigheter att konkurrera på EG-marknaden. Andra företag skulle inte kunna tillgodogöra sig de dynamiska effekterna av en effektivare konkurrens på den finansiella marknaden. Den räntenedpressning som förväntas bli resultatet beräknas få mycket positiva dynamiska effekter på investeringarna i EG-länderna.

Den inre marknaden syftar också till att skapa konkurrens när det gäller offentlig upphandling. Det finns stor risk för att Sverige inte får möjlighet att delta i detta samarbete. På vissa marknader kan svenska företag t.o.m. hamna i ett sämre läge än idag, då EG-företagen börjar konkurrera om de offentliga kontrakten.

Svensk offentlig upphandling är idag relativt fri från protektionistiska inslag. Om Sverige står utanför den inre marknaden kan stat och kommun förlora de besparingar som en ökad konkurrens skulle innebära och tvingas till protektionistiska åtgärder mot EG-företag. Bådadera leder till dyrare upphandling för skattebetalarna.

4.4 Dyrare varor – lägre tillväxt

Ett Sverige som hamnar vid sidan av den europeiska gemenskapen är ett Sverige som går miste om de stora ekonomiska fördelar som genomförandet av den inre marknaden väntas medföra. Det skulle leda till högre priser i Sverige jämfört med i EG-länderna och av allt att döma medföra en lägre ekonomisk tillväxt.

Redan idag har Sverige en lägre ekonomisk tillväxt än genomsnittet för EG-länderna. Den skillnaden kommer att öka. Välfärdstillväxten i Sverige kommer att gå långsammare, vilket medför att vi får svårare att klara våra stora sociala åtaganden, exempelvis pensionssystemet.

Högre priser och högre prisökningstakt än i EG-länderna blir en annan effekt om Sverige hamnar utanför den inre marknaden. Redan idag har vi t.ex. avsevärt högre matpriser än samtliga EG-länder.

4.5 Att bestämma vår egen framtid

Sveriges framtida förhållande till det nya Europa som EG håller på att skapa är en ödesfråga. Som vi har konstaterat syftar EG:s arbete till att skapa en bättre framtid för invånarna i EG-länderna. De öppna gränserna kommer att ha dynamiska och positiva effekter för välfärdsutvecklingen, men också för individernas frihet.

Det är vår bestämda uppfattning att Sverige kan, bör och skall delta i uppbyggandet av det nya Europa. Om vi ställer oss vid sidan kan det få allvarliga konsekvenser för Sverige och svenskarna. Om vi däremot kan vara med och skapa ett gränslöst Europa får vi möjlighet att ta del av allt det positiva som en sådan utveckling kommer att föra med sig.

Valet för Sverige står mellan att åstadkomma ett så fullvärdigt deltagande i det västeuropeiska integrationsarbetet som möjligt eller att acceptera en framtida status som stagnerande nation av andra eller tredje rangen.

Det handlar emellertid inte bara om vår ekonomiska välfärd eller om individernas frihet. Det handlar ytterst också om våra möjligheter att påverka vår egen framtid. Vi kommer - oavsett hur våra kontakter med EG utvecklas - att påverkas av vad som sker i det nya Europa. Valet är om vi skall spela en aktiv roll i arbetet eller om vi bara passivt skall anpassa oss i efterhand till redan fattade beslut.

Om våra framtida förhandlingar med EG inte leder till påtagliga resultat riskerar vi att hamna i en situation där vi påverkas, utan att själva kunna påverka. Vår bestämda uppfattning är att Sverige skall vara med och forma de beslut som avgör också svenskarnas framtid. Det är EG-frågans demokratiska dimension.

4.6 Plocka russen ur kakan?

Det finns en utbredd uppfattning, att vi själva kan avgöra vilka delar av den inre marknaden vi skall delta i. Vi skulle då kunna välja bort vissa delar som av olika anledningar bedöms som mindre intressanta eller som riskerar att komma i konflikt med olika intressegrupper.

Ingenting talar emellertid för att EG skulle acceptera en sådan svensk inställning. Från EG:s sida har man hela tiden gjort klart att vitbokens förslag skall betraktas som en enhet. Om Sverige skulle välja ut vissa delar av förslagen är risken överhängande att EG kommer att betrakta oss som en nation utanför den inre marknaden.

Från vissa EG-länder, framförallt i Sydeuropa, har det gjorts gällande att Sverige och andra EFTA-länder försöker "plocka russen ur kakan" – försöka dra nytta av fördelarna av EG-samarbetet, utan att dela ansvaret och bidra till kostnaderna. Det ligger i svenskt intresse att undanröja alla sådana misstankar.

5 EG-politikens mål och medel

Riksdagens slog våren 1988 fast att målsättningen för diskussionerna med EG var att integrationsarbetet inom EG skulle leda till

samma fördelar och åtaganden för medborgare, institutioner och företag i Sverige som det gör i EG:s medlemsländer.

Konkret innebär detta att regeringen måste:

- säkerställa likvärdiga villkor för Sveriges invånare i fråga om rätten till gränsöverskridande resor, bosättning, anställning och etablering samt studier och utbildning samt
- säkerställa likvärdiga villkor för svenska företag – såväl varu- som tjänsteproducenter – i jämförelse med företagen i övriga delar av Västeuropa.

I såväl regeringens EG-proposition som i riksdagens beslut återfinns också dessa långtgående målsättningar. Sålunda sägs i propositionen att Sverige har ett önskemål "att i alla avseenden delta i den inre marknaden". Detta grundas enligt regeringen "naturligtvis i första hand på en övertygelse om att det ligger i Sveriges intresse att delta i en långtgående västeuropeisk integration".

I regeringens proposition och i riksdagens beslut betonades också angelägenheten av att det svenska arbetet kom igång snabbt:

Möjligheterna för ett land som Sverige att påverka utformningen av regler och bestämmelser i EG ökar ju tidigare vi kommer in i beredningsprocessen.

5.1 Gapet ökar

Det finns anledning att kritiskt granska vad regeringen hittills gjort. Av allt att döma har det svenska integrationsarbetet ännu inte fått fart. Lång tid har ägnats åt att organisera arbetet internt inom regeringskansliet.

Regeringen har själv konstaterat att ungefär hälften av direktiven i EG:s vitbok är sådana, att Sverige kan fatta ensidiga beslut om anpassning. Det skulle totalt röra sig om ca 150 lagförslag om regeländringar. Mot bakgrund av den uttalade målsättningen att bedriva integrationsarbetet snabbt, borde regeringen redan nu haft en lång rad förslag klara. I själva verket har emellertid blott ett fåtal förelagts riksdagen.

Detta är oroande, eftersom EG:s arbete nu accelererar snabbt. Fram t.o.m. årsskiftet har EG-kommissionen lagt fram förslag beträffande ca 90% av de åtgärder som enligt vitboken är nödvändiga för att förverkliga den inre marknaden. Beslut har redan fattats i närmare hälften av frågorna. Sverige riskerar uppenbarligen att hamna på efterkälken.

Mot denna bakgrund är det angeläget att regeringen till höstriksdagen 1989 redovisar hur långt arbetet på att samordna svenska regler med EG:s kommit samt vilka åtgärder som hittills vidtagits för att Sverige skall komma in i beredningsprocessen.

5.2 Skapa förtroende för EG-politiken

Sveriges möjligheter att nå målen hänger intimt samman med vår förmåga att övertyga EG om att vi är en pålitlig samarbetspartner. Detta kräver otvetydiga svenska besked om villigheten att samordna den svenska politiken med EG:s.

Regeringen har snarast bidragit till att öka osäkerheten om Sveriges inställning. Å ena sidan talas om att inga samarbetsområden på förhand skall uteslutas, men å den andra heter det i propositionen att:

den svenska positionsbestämningen skall grundas på en avvägning av för- och nackdelar. På en del områden framstår behovet av samarbete som starkt, på andra är intresset mindre och på en del områden ser vi inga direkta fördelar med ett samarbete.

Detta är en formulering som på många håll inom EG kan skapa just det intryck vi vill undvika, nämligen att vi söker ensidiga fördelar av ett utvidgat samarbete med EG.

Viktigare än skrivningar är emellertid att regeringen nu snabbt vidtar åtgärder som är ägnade att förstärka förtroendet för EG-politiken. Ett sådant steg tas i och med att resterande delar av valutaregleringen nu, av allt att döma, kommer att avskaffas. Detta beslut bör följas av att alla hinder för utländsk etablering i Sverige tas bort.

En svensk anknytning till det europeiska valutasamarbetet, EMS, skulle skapa förtroende för vår vilja att samarbeta när det gäller den ekonomiska politiken.

Vidare bör regeringen göra en autonom anpassning av svenska lagar och föreskrifter till EG:s eller andra västeuropeiska rättsnormer, i syfte att undanröja diskriminering och uppnå en västeuropeisk enighet.

På motsvarande sätt bör nya lagförslag, som föreläggs riksdagen, förse med en utredning om i vad mån de skiljer sig från västeuropeisk lagstiftning och praxis och skälen till detta. Alla förordningar och av myndigheter utfärdade föreskrifter och regler bör utformas så, att de inte i onödan avviker från västeuropeiska normer och därmed försvårar den västeuropeiska gemensamma marknadens genomförande.

En uttalad svensk villighet att bidra till finansieringen av t.ex. EG:s forskningsprogram och utbildningsprogram kan också bidra till att öka förtroendet.

Ett problem som måste lösas är frågan om samordningen mellan Sveriges och EG:s rättsregler. En sådan måste komma till stånd om Sverige skall kunna nå en nära anknytning till den inre marknaden. Det är angeläget att frågan löses skyndsamt, eftersom den i annat fall kan bli till ett hinder i de fortsatta diskussionerna med EG.

Ett allvarligt hinder för en fri rörlighet mellan Sverige och EG är det höga svenska skattetrycket. Om Sverige fullt ut skall kunna dra nytta av fördelarna med den fria rörligheten måste vårt skattetryck minskas.

5.3 Främja Europatanken

Sverige är en del av Europa. Trots detta är kunskaperna om vår gemensamma kultur och historia och om det västeuropeiska integrationsarbetet bristfälliga. Regeringen bör därför initiera en bred informationskampanj om Europafrågan.

Informationen har hittills enbart varit inriktad på att informera om regeringens eget arbete. Särskilda medel bör anslås för information från ensidiga organisationer och föreningar, men också för exempelvis stipendier till skolelever och högskolestuderande.

EG-litteratur bör finnas tillgänglig vid landets större högskolor samt vid Kommerskollegium, som redan ansvarar för en del av EG-informationen.

Sverige bör på ett så brett sätt som möjligt ta del i det arbete som sker inom EG. Ett sätt att åstadkomma detta är genom intensifierade kontakter med olika EG-organ. För regeringens del gäller det i första hand EG-kommissionen och de olika EG-ländernas regeringar.

Riksdagen och riksdagspartierna bör för sin del fördjupa kontakterna med Europaparlamentet och de däri representerade partigrupperna. Europaparlamentet håller successivt på att överta Europarådets roll som ledande diskussionsforum för europeiska politiker. Sverige kan och bör inte stå vid sidan.

Från och med våren 1989 har Moderata samlingspartiet erhållit observatörsstatus vid European Democrat Group i Europaparlamentet. En liknande status för andra svenska partigrupper i respektive partigrupp skulle ge en bättre svensk insyn i den pågående europeiska debatten.

De fackliga organisationerna och folkrörelserna bör intensifiera sina kontakter med motsvarigheter ute i Europa. Vårt närmande till Europa kan inte ske bara på det övergripande politiska planet. Det krävs ett brett engagemang från alla grupper i samhället.

5.4 Vårt långsiktiga förhållande till EG

Sveriges förhållande till det västeuropeiska integrationsarbetet kommer under lång tid framåt att vara en avgörande faktor för vårt välstånd, vår frihet och vår kultur. Exakt hur samarbetet kommer att utvecklas går inte att säga idag. Det viktiga är att hålla alla dörrar öppna för en framtida utveckling.

Det finns nämligen knappast något alternativ till ett närmande till EG och en anknytning i en eller annan form till det gränslösa Europa. Vissa alternativ avisades av en bred riksdagsmajoritet våren 1988:

Alternativen vore antingen en isolationistisk politik eller medvetna strävanden att styra handelsströmmar och ekonomiskt samarbete i en annan riktning än de söker sig på världsmarknaden. Båda dessa vägar skulle – – – kunna innebära faror för vår ekonomiska styrka och därmed i förlängningen för vårt nationella oberoende.

En svensk anknytning till den inre marknad som EG nu håller på att förverkliga, kommer att kräva betydande förändringar också i det svenska samhället. Våra åtaganden i förhållande till andra länder kommer att öka. Det kommer också vår frihet och våra möjligheter.

Den svenska Europapolitiken sträcker sig emellertid längre än till att på lika villkor få deltaga i den inre marknaden. I olika sammanhang har både regeringen och riksdagen uttalat att Sverige på ett eller annat sätt måste kunna påverka inriktningen på det europeiska samarbetet. Särskilt intresse har Sverige uttryckt när det gäller miljö- och hälsofrågor liksom när det gäller tankarna på att ge integrationsarbetet en "social dimension".

Förutsättningarna för att Sverige skulle tillåtas delta i EG:s beslutsprocess utan att vara fullvärdig medlem är små.

Regeringen har dessvärre inte otvetydigt följt riksdagsbeslutet beträffande medlemskapsfrågan. Istället har man framfört den gamla socialdemokratiska uppfattningen att medlemskap för all framtid är otänkbart. Därmed har man stängt dörrar, innan man sett vad som finns innanför. Detta är djupt

olyckligt, eftersom det bidrar till osäkerhet i Europa om våra långsiktiga avsikter.

Den svenska säkerhetspolitiken syftar till svensk neutralitet i ett eventuellt framtida krig. Denna politik bygger på två hörnstenar, dels en alliansfri utrikespolitik och dels ett starkt svenskt försvar. Denna politik skall inte förändras.

Det utvidgade västeuropeiska samarbetet medför inte någon förändring i den svenska neutralitetspolitiken. Riksdagen gjorde våren 1988 bedömningen att:

Sverige inte ens med ett mycket nära samarbete med EG kommer att behöva uppge centrala svenska värderingar eller den vidare europeiska och internationella inriktningen av vår utrikespolitik.

Försvarsfrågor är uttryckligen uteslutna från EG-samarbetet. I Romfördraget finns därutöver klara undantagsregler även när det gäller sambandet mellan de deltagande staternas säkerhetspolitiska bedömningar och den gemensamma handelspolitiken.

Förutsättningarna för en svensk associering till EG eller ett medlemskap med någon form av neutralitetsförbehåll har aldrig prövats. Socialdemokraterna har alltid på förhand avskrivit möjligheterna. Frågan kan nu komma att belysas om Österrike – ett neutralt land – under 1989 ansöker om fullt medlemskap i EG.

Neutralitetspolitiken kan visa sig vara förenlig även med ett fullvärdigt svenskt medlemskap i EG. Irland, som är neutralt, är medlem sedan 1973. Det handlar inte om formella hinder – vi bestämmer själva neutralitetspolitikens innehåll – utan om förtroendet för vår vilja att förbli neutrala. I första hand bygger detta förtroende på vår förmåga att upprätthålla ett starkt försvar.

I riksdagens beslut pekades på det framväxande utrikespolitiska samarbetet inom EG, EPS. Detta har genom enhetsakten delvis formaliserats och bygger på regelbundna konsultationer mellan medlemsländerna, i syfte att uppnå gemensamma ståndpunkter. Detta kräver emellertid enhällighet. Irland deltar i EPS-mötena, men avstår från att ta del i diskussioner och beslut som man anser stå i strid med landets intressen.

En analys av ställningstagandena inom EPS visar att de mycket ofta sammanfaller med officiell svensk politik.

Beträffande EPS uttalade riksdagen våren 1988:

Enligt nuvarande regler kan inga bindande beslut fattas inom ramen för EG-ländernas utrikespolitiska samråd. Icke desto mindre skulle ett svenskt deltagande i detta samråd kunna påverka förtroendet för vår neutralitetspolitik.

Det är angeläget att denna diskussion förs vidare. Moderata samlingspartiet har tidigare föreslagit att en särskild expertgrupp kunde få i uppdrag att närmare belysa frågan om förhållandet mellan neutralitetspolitik och EG-medlemskap. Det är emellertid viktigt att denna diskussion inte begränsas till en enda grupp, utan att den förs på ett brett plan ute i samhället. Expertgruppen bör också kunna engagera forskare från bl.a. universitetsvärlden i sitt arbete.

Det är också angeläget att Sverige strävar efter förbättrade kontakter med EPS-samarbetet. Sådana kontakter kommer både att klargöra innehållet i EPS-samarbetet och bidra till en fördjupad förståelse i Västeuropa för svensk utrikes- och säkerhetspolitik.

Sveriges förhållande till det västeuropeiska integrationsarbetet är en av de avgörande frågorna för vår framtid som utvecklad industrination. Felaktiga och förhastade beslut idag kan begränsa våra möjligheter att föra en riktig politik i morgon.

6 Praktiskt europeiskt samarbete

Nedan redovisas några av de praktiska resultaten av den västeuropeiska integrationen. I vissa fall har Sverige möjlighet att delta – i andra fall står Sverige utanför. Detta avsnitt innehåller också förslag till hur den svenska politiken skall förändras i syfte att underlätta en anpassning till de förhållanden som kommer att bli förhärskande inom EG.

6.1 Öppna gränser för medborgare

För oss i Norden är det numera naturligt att kunna besöka andra nordiska länder utan passformaliteter. Inom EG sker en motsvarande utveckling. Redan i dag accepterar många EG-länder identitetskort från andra EG-länder som ersättning för pass. Det finns också ofta förenklade procedurer för passkontroll av medborgare från EG-länder.

Inför 1992 är målsättningen att nuvarande gränskontroller i princip skall avskaffas och ersättas av stickprovskontroller av resenärer. Exakt hur de slutliga reglerna för gränspassager kommer att se ut är ännu oklart men de kommer att innebära ytterligare förenklingar.

För svensk del visade det franska beslutet att införa visumtvång, att enskilda EG-länder kan förorsaka problem för svenska resenärer.

– Målsättningen från svensk sida måste vara att Sverige skall ingå i den passunion som skapas inom EG. En anslutning till EG:s passunion bör ske så att hela den nordiska passunionen inkluderas. Det får inte resas några passmurar mellan de nordiska länderna.

Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden har varit en framgång – den har givit nordiska medborgare frihet att söka sig till andra nordiska länder för att arbeta. Den gemensamma arbetsmarknaden inom EG medför samma fördelar för de länders medborgare som kan dra nytta av denna.

För Sveriges del är det väsentligt att kontakter över gränserna underlättas och att svenska medborgare kan arbeta i utlandet.

För enskilda individer är det en klar nackdel att Sverige inte innefattas i den gemensamma europeiska arbetsmarknaden. En ung svensk som vill förkovra sig genom att arbeta i ett västeuropeiskt land utanför Norden har dåliga möjligheter att göra detta, medan exempelvis en dansk har friheten att ta arbete inom alla EG:s tolv länder.

Svenska medborgare har mött ökande svårigheter att få arbetstillstånd i vissa EG-länder – t.o.m. om de arbetar i svenska företags dotterbolag inom EG. Även om företaget efter omfattande byråkratiskt krångel kan få arbetstillstånd för en nyckelperson, är ofta vederbörandes maka/make

förhindrad att arbeta. För svenskt näringsliv är det viktigt både att kvalificerade svenskar kan tjänstgöra utomlands och att utländsk personal utan byråkratiska hinder kan arbeta i Sverige. I takt med att EG-samarbetet utvidgas kan svenskars möjlighet att arbeta i EG-länderna komma att ytterligare begränsas genom att EG utarbetar gemensamma riktlinjer för arbetstillstånd till icke EG-medborgare.

Det hävdas ibland att Sverige inte kan delta i en gemensam arbetsmarknad, eftersom den arbetsmarknads- och socialpolitik som tillämpas i Sverige skulle medföra kraftig inflyttning från länder med högre arbetslöshet. Denna utveckling är knappast trolig. Inom EG finns redan i dag en spännvidd mellan länderna med de mest omfattande sociala trygghetssystemen och de länder som har dåliga sociala förmåner.

Den sociala dimensionen av den europeiska integrationen medför en successiv utbyggnad av den gemensamma social- och arbetsmarknadspolitiken som gradvis kommer att höja de sociala förmånerna i de sydeuropeiska länderna. På sikt kommer därför de skillnader som kan finnas mellan den europeiska och nordiska arbetsmarknaden att elimineras.

Under förra året konstaterade riksdagen att det under normala omständigheter inte skulle finnas någon risk för arbetskraftsinflyttning i sådan omfattning att det skulle störa den svenska arbetsmarknaden. Med tanke på den förväntade framtida bristen på arbetskraft i Sverige finns det också skäl att förespråka en fri europeisk arbetsmarknad.

Risken i nuläget är snarare att svensk välutbildad arbetskraft bosätter sig i något europeiskt land för att inte i sin karriär hindras av Sveriges tilltagande isolering från den dynamiska utvecklingen i Europa.

– Sverige måste sträva efter att svenska medborgare som vistas inom EG omfattas av samma rättigheter och skyldigheter som EG-medborgare. Givetvis måste motsvarande gälla för EG-medborgare i Sverige. Detta bör åstadkommas genom att den gemensamma nordiska arbetsmarknaden anslutes till EG:s gemensamma arbetsmarknad.

6.2 Öppna gränser för varor

Inom EG pågår ett arbete som kommer att i grunden ändra villkoren för handel. Efter 1992 kommer det i princip inte att finnas några tullformaliteter mellan de olika EG-länderna. En varulast skall inte längre behöva kontrolleras vid gränsen.

Även om det inte i dag utkrävs någon tull vid gränspassagerna inom EG har tullformaliteterna bibehållits. För närvarande måste pristillägg eller prisavdrag göras på grund av de varierande moms-satserna. Ett annat skäl för kontroll är att nationell lagstiftning förbjuder vissa produkter eller påbjuder viss sorts märkning. Staterna vill också samlas in underlag för statistik.

Kostnaderna för gränskontrollerna är stora. Svårigheterna i samband med exportaffärer utgör ofta ett hinder för mindre företags expansion. Välfärdsvinsterna till följd av att gränskontrollerna avvecklas inom EG beräknas uppgå till ca 50 miljarder kronor.

Frihandelsavtalet 1972 mellan EG och EFTA-länderna, däribland Sverige, har varit nödvändigt för Sveriges utrikeshandel. Frihandelsavtalet

innebär i princip att varor tillverkade i Sverige eller inom EG inte påförs någon tull. EG och de olika EFTA-länderna vidmakthåller däremot egna tulltaxor för import från andra länder. Vid handel mellan Sverige och EG är därför varje varus ursprung betydelsefull.

Successivt har dessa ursprungsregler förenklats men beräkningar tyder på att byråkratin i samband med ursprungsdeklarationen kan kosta upp till 2 % av varans pris.

När Sverige deltog i förhandlingar med EG i början av 1970-talet var den svenska målsättningen att det skulle upprättas en tullunion mellan EG och EFTA-länderna. Då avvisades emellertid detta önskemål från EG:s sida. En tullunion innebär gemensamma yttre tullar, avskaffande av alla inre tullar samt regler för hur tullintäkterna fördelas.

– Ett inträde i EG:s tullunion vore ett viktigt steg. Enbart genom en sådan anslutning är det möjligt att avveckla gränskontrollerna mellan Sverige och EG-länderna på samma sätt som EG nu avser att göra mellan EG-länderna. En tullunion bör därför även nu vara ett av flera riktmärken för de svenska ansträngningarna att delta i den västeuropeiska integrationen.

För svensk del skulle ett inträde i EG:s tullunion endast innebära smärre förändringar vid handel med andra länder. I genomsnitt ligger den svenska tullnivån endast en procentenhet under EG:s och i inget fall är skillnaden mer än sex procentenheter.

– Intill dess att Sverige kan innefattas i en europeisk tullunion bör svensk tullagstiftning så långt möjligt harmoniseras med de regler som gäller för EG. På så sätt kan ursprungskontrollen förenklas.

6.3 Öppna gränser för kapitalflöden

I OECD:s kapitalliberaliseringsstadga som antogs under arbetet med att återuppbygga Europa efter andra världskriget åtar sig medlemsländerna att sinsemellan successivt avskaffa restriktioner mot kapitalrörelser. Sverige har anfört flest reservationer mot kapitalliberaliseringsstadgan.

Sverige brukar berömma sig av att vara en öppen ekonomi. På varuutbytets område har svenska regeringar sedan länge arbetat för liberalisering. Logiken kräver samma målsättning beträffande finansiella transaktioner.

Redan i Rom-traktaten fanns en förpliktelse att frigöra kapitalrörelserna. 1992 kommer det att finnas ett helt öppet och fritt flöde av kapital mellan EG:s tolv medlemsländer.

Sverige har beklagligtvis behållit en valutareglering. Detta har säkerligen under senare år varit till skada för den svenska ekonomin. Fullständig frihet för kapitalrörelser kan spela en positiv roll genom att tvinga fram en mer stabil och disciplinerad ekonomisk politik, som bl a kan bidra till att företag och löntagarorganisationer visar större återhållsamhet på pris- och lönesidan.

Sedan ett flertal år har vi krävt att valutaregleringen skall avskaffas. Regeringen har nu meddelat att den avser att avskaffa valutaregleringen. Ännu råder osäkerhet om när detta skall ske och huruvida några restriktioner kommer att bibehållas.

Det räcker emellertid inte att ta bort valutaregleringen. Finansiella affärerna söker sig dit där de kan utföras billigast. Därför bör inte skattebelastningen för finansiella tjänster i Sverige avvika från förhållandena i omvärlden. Medan andra länder avvecklar sådana pålagor som stämpel- och omsättningsskatter på värdepapper, går Sverige i motsatt riktning. Transaktionskostnaden för ett aktieköp är nu i Sverige 2,4 % att jämföra med ca 0,5 % i London eller New York. Detta leder till att affärer i svenska aktier förläggs utomlands. I annan motion understryker vi hur olämpliga omsättningskatterna på aktier och andra värdepapper är.

- Det aviserade sloandet av valutaregleringen bör skyndsamt genomföras. Skatter och lagregler som ger upphov till ofördelaktiga skillnader i transaktionskostnader på de finansiella marknaderna måste förändras.

6.4 Öppnegränser för företag

Få ekonomier är så dominerade av stora internationella företag som den svenska. I Sverige är vi ofta, med all rätt, stolta över de stora svenska företagens förmåga att klara sig på allt mer konkurrensutsatta marknader. Detta har de kunnat göra tack vare att de är internationella – de är inte enbart beroende av förutsättningarna i Sverige.

De svenska storföretagens expansion sker nu ofta genom köp av utländska företag. Volvos köp av White Motor, Elektrolux köp av Zanussi och White och ASEAs fusion med BBC är några av de mest uppmärksammade storaffärerna under de senaste åren. Därtill kommer en rad förvärv i mindre skala som på ett tydligt sätt visar hur svenska företag inför 1992 försöker köpa mindre och medelstora företag inom EG.

Samtidigt som svenska företag gör stora företagsförvärv, främst inom EG, men även i länder som Norge och USA, vidmakthåller Sverige lagstiftning som aktivt motverkar utländska förvärv av svenska företag. Regeringen är uppenbarligen inte villig att acceptera konsekvenserna av näringslivets internationalisering.

Den nuvarande lagen om utländska förvärv av svenska företag trädde i kraft 1983. I grunden bygger den dock på lagstiftning från 1916 som skapades för att praktiskt taget omöjliggöra för utlänningar att köpa mark eller fast egendom.

Förekomsten av utlänningsförbehåll i de flesta svenska företags bolagsordningar utgör också ett hinder för utländska aktieköp och möjligheterna att få utländska köp av svenska företag.

Det finns numera en praxis som accepterar utländskt ägande av svenska företag, men lagar, byråkratiska rutiner och politiska påtryckningar reser ännu många hinder för utländska intressenter som vill investera i svenskt näringsliv. De köpande företagen måste ofta acceptera politiskt betingade villkor för att få genomföra sina förvärv.

Den svenska inställningen till utländska företagsförvärv har väckt berättigad kritik i utlandet. Där kan man inte finna några rimliga motiv till denna svenska form av protektionism.

För att klara anpassningen till reglerna inom den gemensamma inre marknaden blir det nödvändigt att Sverige avskaffar hinder för utländska

företagsförvärv. Frågan är också aktuell vid de pågående GATT-förhandlingarna.

Mot. 1988/89
U560

Svenska bestämmelser måste snarast förändras så att de inte avviker från de regler som gäller inom den inre marknaden. Därmed minskar risken att svenska företag missgynnas inom EG. En svensk avreglering bör kopplas till krav på ömsesidighet.

- Regeringen bör snarast lägga förslag om förändring av lagen om utländskt förvärv av svenska företag. Intill dess lagändringen träder i kraft måste handläggningstiderna för förvärvstillstånd kraftigt förkortas. Vidare bör regeringen låta utreda hur andra hinder, främst utlänningsförbehållen i bolagsordningarna skall kunna avvecklas.

De regler som EG avser införa kommer att innebära att banker och andra kreditinstitut från ett EG-land skall få lov att verka i alla andra länder. Det innebär t ex att en bank från Italien har rätt att öppna en filial i Danmark.

I Sverige får inte utlåningar äga aktier i svenska banker. Däremot får utländska banker starta helt utlandsägda dotterbanker. Sverige accepterar inte heller att utländska banker ordnar sin verksamhet i Sverige genom att öppna filialer i Sverige.

EG har låtit det bli känt att man anser att etablering av utländska banker bör tillåtas utifrån reciprocitetsprincipen. Det kan innebära att nya filialer till svenska banker i EG-länder inte skulle tillåtas eftersom Sverige förhindrar etablering av filialbanker.

Utvecklingen inom EG gäller inte bara banklagstiftningen. Även inom försäkringsområdet sker en utveckling som möjliggör fri konkurrens över gränserna.

- Den svenska banklagstiftningens förbud mot utländskt ägande i nu svenskägda banker bör snarast avvecklas. Det är också nödvändigt att den nya lagstiftningen på försäkringsområdet, som är under utarbetande, beaktar utvecklingen inom EG.

6.5 Anknytning till EMS

Handel underlättas av en gemensam valuta. Även om de senaste decenniernas utveckling av valutamarknaderna möjliggör för företag att på kort sikt "försäkra sig" mot förluster till följd av växelkursvariationer innebär detta transaktionskostnader som verkar som ett handelshinder.

Det europeiska valutasamarbetet – EMS (European Monetary System) – består dels av en gemensam valutaenhet som kallas Ecu, dels ett system med fastställda växelkursrelationer. I det sistnämnda samarbetet deltar inte de nytillkomna medlemsländerna Grekland, Spanien och Portugal och ej heller Storbritannien.

På sikt kommer säkerligen betydelsen av det europeiska valutasamarbetet att växa. Ecu som ursprungligen var avsedd som en avräkningsenhet inom EG utvecklas nu till en kommersiellt utnyttjad valutaenhet. Krediter och värdepapper i Ecu håller på att bli vanliga. Ecu är embryot till en gemensam västeuropeisk valuta.

EG-kommissionens målsättning är att alla medlemsländer inom en snar framtid skall träda in i växelkurssamarbetet. På sikt är målsättningen att

upprätta en verklig valutaunion med en gemensam europeisk centralbank. Därmed skulle penningpolitiken bli en gemensam angelägenhet. För närvarande är dock skillnaderna mellan de olika EG-ländernas ekonomiska politik ett hinder för en helt samordnad penningpolitik och en valutaunion.

Om Sverige vore med i det europeiska monetära samarbetet skulle den svenska kronan vara långsiktigt bunden till valutorna i den gruppländer som svarar för största delen av Sveriges utrikeshandel. Den ekonomiska politiken i Sverige skulle få utformas med utgångspunkt från de krav på pris- och lönestabilitet som ett valutasamarbete med andra länder ställer. Det skulle inte längre bli möjligt att med ensidigt beslutade devalveringar parera en alltför snabb inhemsk kostnadsstegring.

– Sverige bör verka för en anknytning av den svenska kronan till EMS.

6.6 Harmonisering av lagar och bestämmelser

För närvarande pågår det mest omfattande arbetet någonsin med att samordna lagar och bestämmelser i olika länder.

Ett viktigt led i fullbordandet av EG:s inre marknad enligt vitboksprogrammet är slopandet av återstående icke-tariffära handelshinder. Främst bland dessa märks de s.k. tekniska handelshindren. De uppkommer genom att statsmakternas föreskrifter rörande produkters utformning, innehåll, kvalitet, förpackning etc. i olika länder är så olika att en produkt tillverkad i ett land måste underkastas en dyrbar anpassning för att kunna säljas i andra länder. Därmed fördyras varan för konsumenten och ibland hindras handeln helt. Det förekommer också att myndighetsföreskrifter utnyttjas i rent protektionistiskt syfte.

I många fall gäller föreskrifterna om säkerhetsbestämmelser till skydd för människors liv och hälsa och den yttre miljön. Sådana föreskrifter är i många fall nödvändiga. Felet är bara att de utformas på olika sätt i de olika länderna. Därigenom fungerar föreskrifterna som handelshinder. Stora fördelar kan vinnas genom att regler harmoniseras.

– För att en västeuropeisk gemensam marknad skall kunna skapas måste Sverige och övriga EFTA-länderna samarbeta med EG i syfte att avveckla existerande tekniska handelshinder och skapa ett system som förhindrar att nya handelshinder uppstår.

Steg i denna riktning har tagits och regeringen har givit instruktioner till offentliga utredningar om att de i sina förslag beaktar förhållandena inom EG. Likväl förefaller flera myndigheter slå vakt om de nationella bestämmelserna.

Lagar och förordningar som utfärdas av regering och riksdag måste i framtiden utformas med hänsyn till regler och bestämmelser inom EG. I Schweiz avser den federala regeringen att tillse att alla nya lagförslag åtföljes av en redovisning om hur dessa förslag står i överensstämmelse med bestämmelser inom EG-området. I Österrike finns en "EG-konformitetsklausul" för nya lagförslag.

Regeringen har i princip uttalat att hänsyn skall tas till lagar och regler inom EG när propositioner läggs fram. Men detta är inte tillräckligt. Existerande svenska lagar och bestämmelser måste också harmoniseras med

EG:s krav. Hittills har endast ett fåtal förslag till förändring förelagts riksdagen.

Ett viktigt arbete gäller harmoniseringen av skattereglerna inom EG. Ett omfattande utredningsarbete pågår i syfte att samordna reglerna för indirekta skatter. Dessutom kommer frågan om en harmonisering av företags- och kapitalbeskattning att aktualiseras.

- Den nödvändiga reformeringen av det svenska skattesystemet måste utformas med hänsyn till den kommande harmoniseringen av skatteregler inom EG. För att Sverige fullt ut skall kunna dra nytta av en harmonisering måste det svenska skattetrycket sänkas.

6.7 Miljö

Praktiskt taget alla de miljöproblem som vi i Sverige står inför finns även i de andra industriländerna i Europa. I flera fall, t ex beträffande luft- och havsföreningarna, påverkas den svenska miljön direkt av andra länders miljöregler.

Miljöproblemen i Europa kräver drastiska åtgärder inte bara i Västeuropa utan framför allt i Östeuropa. I de socialistiska planekonomierna har hittills mycket få åtgärder vidtagits för att skydda miljön. Dessutom förhindras den fria opinionsbildningen i kommunistdiktaturerna. För Europas framtid måste de östeuropeiska länderna vidta effektiva miljövårdsåtgärder.

Farhågor har uttryckts för att samordning av bestämmelser inom miljöområdet skulle leda till att Sverige accepterar sämre skydd för miljön, än för närvarande. Till stor del är det ett överdrivet problem. Gemensamma EG-regler utformas också med målsättning att skydda miljön.

Utvecklingen inom miljöområdet går snabbt. Nya miljöhot upptäcks. Det är nödvändigt att snabbt vidta åtgärder för att minska skadeverkningarna. Inom vissa områden har därför Sverige av väl motiverade skäl reagerat snabbt och tidigare infört striktare regler än en del andra europeiska länder. Detta hotas dock inte av harmoniseringen av bestämmelser inom EG.

Genom den s.k. enhetsakten har det införts vissa garantier mot försämrat skydd. Beträffande produkter och utrustning som är föremål för gränsöverskridande handel får varje land upprätthålla en högre kravnivå än den av EG gemensamt beslutade, under förutsättning att bestämmelserna inte utnyttjas för en godtycklig diskriminering eller som ett dolt handelshinder.

Även om inte dessa klausuler är direkt tillämpliga för länder som inte är medlemmar i EG, bör dock principerna kunna åberopas även av Sverige.

En konsekvens av att Sverige inte är medlem av EG är att svenska intressen inte kan komma till tals när EG fastställer de gemensamma reglerna på miljöområdet. Omfattningen av åtgärder, t ex beträffande luftföreningar, har stor betydelse också för miljön i Sverige.

- I nuvarande läge måste Sverige i olika internationella och europeiska sammanhang verka för att övertyga EG-länderna om nödvändigheten av skärpta miljökrav bl a för luft- och vattenföreningar. Sverige måste också anpassa regler och bestämmelser till vad som gäller inom EG så att misstankar om protektionism inte uppstår.

6.8 Den sociala dimensionen

Mot. 1988/89
U560

Under senare år har den sociala dimensionen av den ekonomiska integrationen inom EG fått en mer framträdande roll. Utöver en bindande förpliktelse för medlemsstaterna att genomföra likalönsprincipen för kvinnor och män innehöll det ursprungliga Romfördraget endast ett allmänt uttalande om nödvändigheten av att förbättra arbetskraftens levnads- och arbetsvillkor och därigenom möjliggöra en utjämning av dessa villkor på en ständigt stigande nivå. I enlighet härmed uppdrogs åt kommissionen att "främja" ett samarbete mellan medlemsländerna på det sociala området, särskilt i frågor angående sysselsättning, arbetsrätt och arbetsförhållanden, yrkesutbildning, social trygghet, arbetarskydd, arbetshygien samt förenings- och förhandlingsrätt.

Genom enhetstakten har detta samarbete förts vidare, dels genom bestämmelserna om en harmonisering av lagstiftningen beträffande arbetsmiljön, dels ifråga om den s.k. sociala dialogen.

Samordningen av EG:s regler om arbetsmiljö syftar till att skapa en gemensam minimistandard på en så hög nivå som möjligt. Däremot fastslås otvetydigt att inget land skall behöva sänka sin nivå. I art. 100 A i Romfördraget beträffande produkter och utrustning som är föremål för gränsöverskridande handel stadgas sålunda att varje land må upprätthålla en högre säkerhetsnivå än den av EG gemensamt beslutade, förutsatt att säkerhetsbestämmelserna inte utnyttjas för en godtycklig diskriminering eller som ett dolt handelshinder. Beträffande arbetsmiljön i övrigt stadgas i art. 118 A ovillkorligt att varje medlemsland har rätt att ha en högre ambition.

Det bör dock vara av stort intresse för Sverige att i ena eller andra formen ansluta sig till EG:s samarbete för att därmed kunna påverka den europeiska utvecklingen på arbetsmiljöområdet.

Artikel 1 om den sociala dialogen avser blott att stadfästa den form för återkommande dialog och samråd mellan arbetsmarknadens parter, som i kommissionens regi redan pågått några år. Syftet med denna dialog skall vara att parterna skall komma fram till gemensamma ståndpunkter och, om parterna är ense, till avtal. Längst synes man i detta hänseende kommit vad beträffar utbildningsfrågorna.

Även Sverige måste ha ett stort intresse av att delta i den europeiska diskussionen inom ramen för den sociala dimensionen i syfte både att tillgodogöra sig erfarenheter och påverka utvecklingen. Regeringen bör därför söka efter möjligheter för Sverige att delta härin. Frågan om koncernövergripande fackligt samarbete har väckt stort intresse. Det är naturligt att även de fackliga organisationerna samarbetar över gränserna. Det ligger i svenskt intresse att denna fråga regleras – i första hand genom avtal – på det europeiska planet. Däremot bör särskild nordisk lagstiftning på området undvikas, bl.a. eftersom den kan komma i strid med framtida EG-regler.

6.9 Offentlig upphandling

Inom EG anser man att det är viktigt är att öppna den offentliga upphandlingen för konkurrens. Enligt beräkningar från EG-kommissionen köper offentliga organ inom EG varje år varor och tjänster för 530 miljarder Ecu (ca 3 800 miljarder kr). Man har beräknat att det är praktiskt möjligt att varor och tjänster motsvarande 240 – 340 miljarder upphandlas genom fri anbudsgivning. I dag är det en närmast försumbar andel kontrakt som ges till företag i andra EG-länder – mindre än 5 miljarder Ecu.

Av olika skäl har fri konkurrens förhindrats av statliga myndigheter och lokala politiska organ. EG-kommissionen har beräknat att om offentlig upphandling gjordes efter marknadsekonomiska principer skulle man kunna få en besparing inom EG som ligger kring 20 miljarder Ecu, vilket är mer än 0,5% av BNP. Det skulle således innebära betydande välfärdsvinster för europeiska skattebetalare och konsumenter om protektionistiska upphandlingsrutiner kan avskaffas.

För Sveriges del skulle det vara en stor fördel om svenska företag kan få vara med och på lika villkor få konkurrera om offentliga order inom EG. Det förutsätter givetvis att svenska myndigheter och kommunala organ också har anbudssystem som inte missgynnar utländska leverantörer. Svensk statlig upphandling anses vara förhållandevis öppen för utländska anbudsgivare.

– Bl a för att underlätta möjligheterna för svenska företag att få tillgång till marknaden för offentlig upphandling inom EG bör den svenska lagstiftningen beträffande den offentliga upphandlingen förändras, bl a genom krav på anbudsupphandling. Dessa förslag lägges fram i särskild motion.

I samband med det sk Tammerforsmötet kom EFTA-länderna och EG i princip överens om att öka möjligheterna för utländska företag att delta vid offentlig upphandling. Arbetet inom EG går dock mycket längre. En komplikation vid överläggningar om ömsesidigt avtal är att EFTA-länderna står utanför den juridiskt bindande struktur som EG-samarbetet grundas på. Därmed blir det mera komplicerat att lösa konflikter mellan leverantörer och upphandlingsorgan.

6.10 Tekniskt och vetenskapligt samarbete

En viktig del av den europeiska integrationen är det tekniska, vetenskapliga och utbildningsmässiga samarbetet. Dess syfte är att skapa en gemensam europeisk vetenskaplig bas.

Vissa slags forskningsprojekt kräver allt större resurser. Partikelforskningen inom CERN (Conseil européen pour la recherche nucléaire) och det europeiska rymdsamarbetet inom ESA (European Space Agency) är exempel på att europeiska länder sedan flera år gjort gemensamma insatser.

Vetenskapliga landvinningar har hittills kommersialiserats mera framgångsrikt i USA och Japan. Förmågan att överföra forskningsresultaten från forskningsinstitutionernas laboratorier till företagens produktutvecklingsenheter måste därför förstärkas i Europa.

Inom Europa finns i dag omfattande gemensamma projekt inom grundforskning och FoU. Alla nedanstående projekt är för närvarande inte integrerade inom ramen för EG. Sverige kan i dag delta i en del. I

framtiden kan man emellertid frukta att EG-länderna som finansieringsmässigt dominerar dessa samarbetsprojekt kommer att önska att mera av samarbetet sker inom de fasta ramar som Gemenskapens beslutssystem erbjuder.

ESA är ett samarbetsorgan både för vetenskaplig rymdforskning och för industriell utveckling på rymdområdet. Endast genom att gemensamt arbeta med teknikutveckling kan de europeiska länderna tillägna sig den praktiska rymdteknik som kommer att bli alltmera betydelsefull. Syftet är att utveckla en oberoende teknik för bemannade rymdfärder och rymdstationer. Svenska företag och forskare har kompetensmässigt goda förutsättningar att delta i ESA:s samarbete. Regeringens hittillsvarande politik innebär emellertid att Sveriges kostnadsandel i ESA-arbetet minskar. Detta hotar den svenska rymdindustriella kompetensen. Rymdindustrin är i många avseenden en spjutspets för framtida teknologi. Den enda möjligheten för svenska forskare och företag att tillgodogöra sig denna kompetens är genom att Sverige deltar i det europeiska rymdsamarbetet.

De svenska anslagen till ESA ligger under det bidrag som Sverige bör lämna med hänsyn till vårt lands andel av ESA-ländernas samlade BNP. Det medför bl a Sverige inte delta i utvecklingen av en europeisk del av rymdstationen Columbus.

– Sverige bör mera aktivt medverka i ESA-samarbetet. Därför bör bidragsandelen till ESA successivt öka.

COST (Cooperation in the Field of Science and Technology) utgör ett institutionaliserat forskningssamarbete i Västeuropa, som ursprungligen skapades på initiativ av EG. Genom COST kan forskningsinstitutioner tillsammans arbeta med tillämpad forskning. Finansiering får de medverkande institutionerna själva svara för.

EUREKA är ett program för FoU-samarbete mellan västeuropeiska industriföretag. Länder såväl utom som inom EG deltar. Inom ramen för EUREKA kan företag som normalt konkurrerar arbeta tillsammans med ett specifikt utvecklingsprojekt som de sedan alla kan dra nytta av. Projekten måste vara civilt inriktade och omfatta avancerad teknik. De medverkande företagen förväntas själva finansiera sitt deltagande.

FoU-samarbetet som finansieras inom ramen för EG ökar i betydelse. Under den pågående femårsperioden motsvarar EG:s budgetanslag till FoU-projekt ca 50 miljarder kr.

EG prioriterar bl a insatser inom kommunikation och informatik. Inom detta område återfinns ESPRIT-programmet (European Strategic Programme for Research and Development in Information Technologies) som syftar till att utveckla konkurrensneutral teknologi på dataområdet. RACE-programmet (Research and Development of Advanced Communication Technologies in Europe) syftar till en standard för bredbandsdatakommunikation. BRITE-programmen (Basic Research in Industrial Technologies for Europe) avser att förnya industriella metoder genom bland annat nya material, laserteknik, CAD/CAM-tillämpningar och nya provningsmetoder. Vidare finns AIM- (Advanced Informatics in Medicine in Europe), DEL.TA- (Developing European Learning through Technological Advance) och DRIVE- (Dedicated Road Infrastructure for Vehicle Safety in Europe)

programmen som avser att nyttja informationstekniken inom medicin, utbildning och vägtransporter. Dessutom finns samarbetsprojekt inom energiområdet, marinteknologi och bioteknologi.

Ett viktigt instrument för ökat vetenskapligt utbyte i Europa är SCIENCE- (Stimulation de la Coopération Internationale et des Echanges nécessaires aux Chercheurs Européens) programmet som syftar till ökat utbyte av forskare mellan olika olika medlemsländer. För en väl fungerande forskarmiljö så krävs det förutom de institutionella förutsättningarna också nätverk bestående av forskare med personliga relationer. En av förklaringarna till den amerikanska dominansen inom många vetenskaper är just de goda personliga kontakterna och den höga mobiliteten mellan forskningsinstitutioner i olika delar av USA.

Effekterna av det tekniska och vetenskapliga samarbetet är på längre sikt betydelsefulla. För svensk del är det viktigt att företag och forskningsinstitutioner inte lämnas utanför.

Grunden för nuvarande svenska möjligheter att delta i olika EG-program är ramavtalet mellan EG och EFTA-länderna. Detta medger dock inte något automatiskt svenskt deltagande i olika program utan en rätt för Sverige att be om speciella lösningar för svenskt deltagande.

En stor del av det vetenskapliga samarbetet inom EG bygger på samarbete inom ramen för olika övergripande vetenskapliga program. Inom dessa program sker sedan det praktiska forskningssamarbetet inom olika projekt. Svenska forskningsinstitutioner och företag får inte medverka på programnivå. Det innebär att det från svensk sida inte är möjligt att påverka forskningens inriktning. EG-kommissionen har beslutat att EFTA-länderna skall få delta på projektnivå i ESPRIT, BRITE, DELTA, AIM och RACE. Däremot är ännu flera program inom bioteknologi- och agrikulturområdet inte öppna för deltagare från EFTA-länderna. Det svenska deltagandet i EG:s forskningsprojekt är dock ännu begränsat.

- Målsättningen för den svenska politiken måste vara deltagande på alla nivåer och på de villkor som gäller för företag och forskningsinstitutioner inom EG.

Särskilt beträffande produkter med kort livslängd kommer standardnormer att utvecklas inom gemensamma FoU-program. Det gör att företag som direkt deltar i programmen kan skaffa sig en marknadsledande position.

För att deltagande på projektnivå skall vara praktiskt möjligt krävs likartade finansieringsregler i Sverige och EG. Det finns i dag en risk att svenska företag betraktas som "fripassagerare" genom att låta sina dotterbolag inom EG utnyttja EG-finansiering för medverkan i olika projekt.

- Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om hur ett svenskt stöd bör utformas som motsvarar det 50-procentiga gåvostöd som EG ger deltagare i europeiska samarbetsprojekt av detta slag.

Det är glädjande att EG erbjudit Sverige att delta i SCIENCE-programmet.

6.11 Utbildningssamarbete

Ökade utlandskontakter är nödvändiga för att vidmakthålla kvaliteten i den högre utbildningen och forskningen. Under de senaste decennierna har i det

internationella samarbetet i den högre utbildningen och forskningen i stor utsträckning skett med amerikanska universitet. Dessa viktiga kontakter måste bevaras och förstärkas, men det hindrar inte att det är angeläget att få till stånd ett ökat utbyte av studenter och forskare inom Europa.

- Uppläggningsen av den högre utbildningen bör grundas på ett internationellt synsätt. Det måste vara naturligt att svenska studenter beger sig till utländska universitet och att vi tar emot studenter från andra europeiska länder. Ett europeiskt utbytessystem är angeläget.

Ett av de program som på lång sikt kommer att få stor betydelse för utvecklingen av akademiskt liv i Europa är EG:s program för studentutbyte – ERASMUS (European Community Action Scheme for the Mobility of University Students). Programmet innebär i ett första skede att ca 30 000 studenter vid universitet inom EG skall få möjlighet att genomföra en del av sina studier vid ett utländskt universitet. Erfarenheterna från det första året har varit så positiva att man beslutat fördubbla programmets omfattning. Inför 1990-talet är målsättningen att 10% av alla studenter skall få möjlighet att studera utomlands under längre eller kortare tid.

Parallellt med ansträngningarna inom EG att öka studentutbytet pågår arbetet med att ge ömsesidigt officiellt erkännande åt olika akademiska examina.

- Sverige måste delta i arbetet med att fastställa gemensamma examenskrav för vissa utbildningar. Svensk utbildning måste hålla internationell klass. Svenska examina måste accepteras i internationella sammanhang.

Det finns stor risk att svenska studenter inte kommer att kunna delta i ERASMUS. Beskeden från EG är ännu oklara. Frågan om en anknytning av EFTA-länderna är för närvarande föremål för överläggningar mellan EG och EFTA.

För svensk del är ett av problemen att vissa akademiska kretsar inom EG-länderna framför tvivel beträffande kvaliteten på de svenska universitetsutbildningarna. Detta bör beaktas inför framtida förändringar av den högre utbildningen i Sverige. För att ge svenska studenter tillträde till ERASMUS-programmet måste regeringen intensifiera sina ansträngningar. Svenska studenter har hittills haft möjlighet till kortare praktiktjänstgöring inom flera västeuropeiska länder. Det finns nu en fara för att tillgången till praktikplatser för svenskar minskar.

EG har även initierat det sk COMETT-programmet (Community Action Programme for Education and Training for Technology). Programmet syftar till ett vidgat samarbete mellan näringsliv och universitet. Sverige får nu möjlighet att delta i programmets fortsättning (COMETT - II).

EG har också initierat YES-programmet (Youth Exchange System) för ungdomsutbyte mellan EG-länderna.

- Sverige måste försöka vinna tillträde till ERASMUS- och YES-samarbetet.

6.12 Jordbrukspolitik

EG:s gemensamma jordbrukspolitik är det mest kostnadskrävande samarbetsområdet. Alla regeringar tycks vara överens om att det krävs förändringar i de nu gällande reglerna. Hittills har det dock varit svårt för EG-länderna

att enas om några omfattande reformer. Att tre Medelhavsländer med tekniskt dåligt utvecklat jordbruk på senare år blivit medlemmar försvårar ytterligare arbetet med att utveckla den gemensamma jordbrukspolitik.

Inom EG produceras, liksom i Sverige, ett överskott på jordbruksprodukter. Dessa överskott måste avyttras på världsmarknaden eller minskas på annat sätt.

Det finns många tekniska likheter mellan jordbruksregleringen inom EG och den som tillämpas i Sverige. I vissa viktiga hänseenden har dock det svenska jordbruket moderniserats och strukturrationaliserats i större utsträckning än vad som skett inom EG. De svenska överskotten på jordbruksprodukter minskar för närvarande. Ur denna synvinkel skulle det därför knappast medföra några omfattande problem varken för EG:s eller Sveriges del om Sverige kunde delta i den gemensamma jordbrukspolitik. Svensk export inom vidareförädlingsledet skulle underlättas.

LRF har uttalat att svenskt medlemskap vore fördelaktigt för det svenska jordbruket.

6.13 Samarbete och avreglering inom transportsektorn

Inom transportsektorn pågår nu ett flertal betydelsefulla avregleringar. Hittills har transportsektorn varit starkt reglerad i de flesta europeiska länder.

Beträffande lastbilstransporterna kommer avregleringen att innebära en ökad konkurrens mellan åkeriföretag i olika länder, samtidigt som de totala transportresurserna kommer att utnyttjas effektivare. Om Sverige inte kan uppnå avtal med EG som innebär att svenska transportföretag kan bedriva trafik inom EG på samma villkor som företag från EG-länderna, kommer svenska transportföretag att tvingas nyttja utländska lastbilar i större utsträckning.

- Vi måste därför vara beredda att anpassa oss till de regler som uppställs inom EG.

Även beträffande luftfarten sker det en avreglering. Den amerikanska avregleringen av luftfarten har lett till omstrukturering av flygtrafiken samtidigt som allmänheten gynnats av sänkta biljettpriser. En liknande utveckling kan förutspås inom EG.

Avregleringen av flygtrafiken inom EG har hittills främst avsett regionala linjer. Dessa nya regionala linjer kommer dels att generera ny trafik, dels avleda en del trafik från existerande rutter mellan länderna. Denna trafik kommer att gynna uppkomsten av några stora nyckelpunkter för den europeiska flygtrafiken. Detta är en faktor som kommer att öka konkurrensen för bl a SAS.

- Det är viktigt för SAS:s framtid att bolaget i alla avseenden kommer att betraktas som ett flygbolag inom EG. Detta ställer krav på Sverige och Norge att genomföra liberaliseringar motsvarande de som sker inom EG.

Försvensk sjöfart är det av avgörande betydelse att dess konkurrenssituation inte ytterligare försämras.

- Sverige måste aktivt tillse att svenska fartyg och rederier inte utsätts för diskriminering till följd av konkurrensreglernas tillämpning eller en framtida liberalisering av inrikes- och kusttrafiken.

- Svensk trafikpolitik måste utformas så att den underlättar ett trafikpolitiskt samarbete med EG.

Mot. 1988/89
U560

6.14 Samordning på radio- och TV-området

Ett av målen i vitboken är att skapa ett radio- och TV-område som täcker hela EG. Det betyder att de existerande nationella regler som inskränker eter- och kabelmedias verksamhet till stora delar ersätts av gemensamma regler beträffande bl a reklamens utformning och omfattning. Ett land skall inte kunna förhindra vidareändring av sändningar från ett annat medlemsland om dessa fyller fordringarna i ursprungslandet samt de regler som uppställs i det direktivförslag som nu behandlas av Rådet. TV-signalen räknas som en tjänst och får fritt cirkulera, liksom andra tjänster inom marknaden.

Det föreslagna EG-direktivet innehåller vissa regler om TV-reklamens omfattning (maximum 15 % av sändningstiden) och utformning (t.ex. förbud mot tobaksreklam och särskilda inskränkande regler om alkoholareklam samt aktsamhet när det gäller reklam riktad till barn). Vidare föreslås regel om att TV-programmen till 60 % måste (med vissa undantag) vara av europeiskt ursprung.

Samtidigt pågår ett likartat arbete inom Europarådet där även Sverige deltar. I det konventionsförslag som diskuteras finns det ett förbud mot att från ett land sända reklam riktad direkt mot ett speciellt land. Om förslaget till Europarådskonvention bifölls skulle en socialdemokratisk regering i Sverige genom hänvändelse till ursprungslandet kunna kräva att sändningar med reklam speciellt riktad till svenska tittare avbryts. Det skulle drabba mottagning såväl via kabelnät som genom parabol. Det innebär att det skulle bli möjligt att sända reklam för multinationella produkter men reklam för varor och tjänster som bara säljs i Sverige skulle förbjudas.

Den svenska regeringen fortsätter att på olika sätt försöka kontrollera radions och televisionens sändningar. Detta gäller inte minst frågan om reklam. Därmed inskränks i praktiken också svenskars yttrande- och informationsfrihet. För de svenska konsumenternas del vore det bäst om de föreslagna EG-reglerna om ett fritt flöde av TV-program skulle gälla även i Sverige.

- Sverige bör i det pågående arbetet med förslaget till Europarådskonventionen arbeta för regler som innebär etableringsfrihet och rätt till reklamfinansiering inom radio- och TV-området. Yttrandefrihet och informationsfrihet måste också tillämpas vad gäller gränsöverskridande sändningar.

7 Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär redovisning av arbetet med samordning av svenska lagar och regler med bestämmelser inom EG, samt arbetet med att påverka beredningsprocesser inom EG, i enlighet med vad som i motionen anförts.

2. att riksdagen hos regeringen begär en analys av förhållandet mellan neutralitetspolitik och EG-medlemskap i enlighet med vad som i motionen anförs,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs angående kontakter med EPS,

4. att riksdagen hos regeringen begär en skyndsamt utredning om samordning mellan Sveriges och EG:s rättsregler i syfte att möjliggöra en bättre svensk anknnytning till den inre marknaden,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om föreningars och organisationers informationsverksamhet om EG,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om EG-litteratur vid de större högskolorna samt vid kommerskollegium,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om anslutning av den nordiska passunionen till EG:s passunion,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om anslutning av den nordiska arbetsmarknaden till den gemensamma arbetsmarknaden inom EG,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om tullunion med EG som ett riktmarke för de svenska ansträngningarna att delta i det västeuropeiska samarbetet inom varuhandelns område,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om harmonisering av tullagstiftning,

11. att riksdagen hos regeringen begär förslag till förändring av lagen (1982:617) om utländska förvärv av svenska företag, m.m., i enlighet med vad som i motionen anförs,

12. att riksdagen hos regeringen begär utredning av hur andra hinder för utländska förvärv av svenska företag skall undanröjas, i enlighet med vad som i motionen anförs,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om ny lagstiftning på försäkringsområdet,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen och fullmäktige i riksbanken till känna vad som i motionen anförs angående svensk anknnytning till EMS. European Monetary System,¹⁾

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs angående Sveriges agerande för skärpta miljökrav,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om Sveriges deltagande i ESA, European Space Agency,

16. att riksdagen hos regeringen begär förslag till hur stöd till svenska företag som deltar i EG:s forskningssamarbete skall utformas så att det motsvarar det stöd företag inom EG erhåller,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om gemensamma examenskrav och acceptans av svenska examina i internationella sammanhang,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om utformningen av svensk trafikpolitik, samt

Mot. 1988/89
U560

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om etableringsfrihet och rätt till reklamfinansiering inom radio- och TV-området samt om yttrande- och informationsfrihet vad gäller gränsöverskridande TV- och radiosändningar.

Stockholm den 20 januari 1989

Carl Bildt (m)

Lars Tobisson (m)

Anders Björck (m)

Görel Bohlin (m)

Rolf Dahlberg (m)

Gunnar Hökmark (m)

Arne Andersson (m)

i Ljung

Ingegerd Troedsson (m)

Bo Lundgren (m)

Rolf Clarkson (m)

Ann-Cathrine Haglund (m)

Gullan Lindblad (m)

Sonja Rembo (m)

